

Harcerstwo w służbie Rzeczypospolitej /
Publikacje IPN związane z tematyką harcerską

Publikacje IPN związane z tematyką harcerską

KSIAŻKI:

Publikacje
IPN
o harcerstwie
książki cz. 1

**Wojciech Hausner, Marek Wierzbicki, *Sto lat harcerstwa*,
Warszawa 2015, 343 s. (seria „18/89”, t. 4),
ISBN 978-83-7629-763-7**

Autorzy książki – historycy i harcerze – w przystępnej formie opisali powstanie ruchu harcerskiego na ziemiach polskich. W jego działalność angażowały się kolejne pokolenia młodych Polaków. Wychowanie harcerskie sprzyjało kształtowaniu poczucia odpowiedzialności, umiejętności współpracy oraz gotowości do bezinteresownej służby ludziom. Cechy te okazywały się przydatne zarówno w czasach wojny, jak i pokoju. W XX w., tak dramatycznym dla Polski, przed harcerkami i harcerzami stawały niezwykle trudne wyzwania – nieraz bezgranicznego poświęcenia, czasem zaś żmudnej, codziennej pracy. Skautki i skauci zawsze byli (i są) gotowi i na jedno, i na drugie.

Publikacja pokazuje różnorodność harcerstwa, które ani przed II wojną światową, ani w jej czasie, ani w okresie powojennym nie było ruchem jednorodnym. Istnienie różnych nurtów nie przeszkadza jednak w odnajdowaniu wspólnych wartości skautingu.

Wojciech Hausner, nauczyciel, historyk, wychowawca harcerski; redaktor naczelny „Krakowskiego Rocznika Historii Harcerstwa”; współautor książek *Harcerstwo duchowej niepodległości. Duszpasterstwo harcerskie w dokumentach Służby Bezpieczeństwa i archiwaliach środowisk harcerskich 1983–1989* (2009) i *Epizody harcerskiej konspiracji niepodległościowej na ziemi krakowskiej 1944–1953* (2014).

Marek Wierzbicki, dr hab., historyk, profesor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, pracownik Instytutu Pamięci Narodowej, wychowawca harcerski. Zajmuje się historią stosunków narodowościowych pod okupacją sowiecką, historią społeczną oraz dziejami młodzieży w XX w. Wydał m.in. książkę *Młodość w PRL* (2009).

W serii „18/89” ukazują się popularnonaukowe opracowania historyczne dotyczące wydarzeń i tematów istotnych dla tego – najdramatyczniejszego w dziejach Polski – okresu. Seria została przygotowana z myślą o licealistach, studentach i wszystkich innych miłośnikach historii najnowszej.

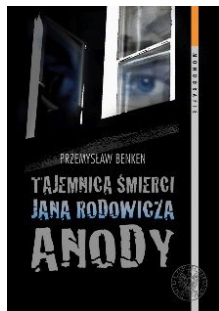
 zobacz
więcej

 pobierz

 PDF
pobierz

 EPUB
pobierz

 MOBI
pobierz

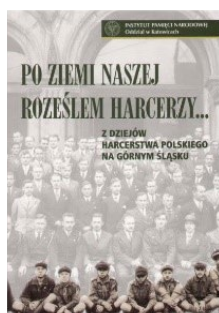
Przemysław Benken,
Tajemnica śmierci Jana Rodowicza „Anody”,
Warszawa 2016, 256 s. (seria „Monografie”, t. 120),
ISBN 978-83-8098-040-2

Śmierć Jana Rodowicza, uczestnika Powstania Warszawskiego, jednego z bohaterów *Kamieni na szaniec*, wciąż wzbudza kontrowersje. Według oficjalnej wersji wydarzeń, „Anoda”, po aresztowaniu w związku z podejrzeniami o nielegalne przechowywanie broni z okresu Powstania, 7 stycznia 1949 r. wyskoczył z okna czwartego piętra budynku Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego i poniósł śmierć na miejscu. Istnieją jednak poszlaki sugerujące, że był torturowany podczas przesłuchań i został już jako martwy wyrzucony przez okno. Autor niniejszej książki przeprowadził analizę prawdopodobnych scenariuszy przebiegu wypadków i zweryfikował wartość argumentów poświadczających różne wersje wydarzeń lub im przeczących. Dzięki kwerendzie w Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej udało mu się dotrzeć do nowych informacji nie tylko na temat samego śledztwa dotyczącego „Anody”, lecz także agenturalnego rozpracowania Rodowicza i jego środowiska przez informatorów aparatu bezpieczeństwa.

Adam Gryman,
Tajne Harcerstwo Krajowe – Szeregi Wolności,
Katowice 2019, 32 s.

Publikacja powstała z okazji odsłonięcia tablicy upamiętniającej młodzieżową organizację antykomunistyczną w Liceum Ogólnokształcącym w Mysłowicach.

Po ziemi naszej roześłem harcerzy...
Z dziejów harcerstwa polskiego na Górnym Śląsku,
red. Krystyna Heska-Kwaśniewicz, Katowice 2007,
368 s., ISBN 978-83-60071-10-6

Książka pod redakcją prof. dr hab. Krystyny Heskiej-Kwaśniewicz ukazała się w serii oddziałowej katowickiego oddziału IPN. Jest ona pokłosiem konferencji „Z dziejów harcerstwa polskiego na Górnym Śląsku 1918–2006”, która odbyła się w dniach 28–29 listopada 2006 r., a została zorganizowana przez Oddział IPN w Katowicach wraz z Biblioteką Śląską. W publikacji zawierającej artykuły, wspomnienia i głosy w dyskusji starano się ukazać różnorodne aspekty dziejów śląskiego harcerstwa, począwszy od powstań śląskich, plebiscytu, przez konspirację w okresie wojny oraz losy w PRL-u aż po chwilę obecną. Zamierzeniem autorów nie było stworzenie monografii, lecz ukazanie roli, jaką odgrywało i odgrywa harcerstwo w życiu narodowym i społecznym Śląska.

Książka jest podzielona na trzy części. Część pierwsza zawiera artykuły i rozprawy wygłoszone na konferencji. Obejmują one okres powstań i plebiscytu na Śląsku, charakterystykę działalności Śląskiej Chorągwi Harcerzy w dwudziestolecie międzywojennym, wrzesień 1939 roku oraz konspirację harcerską z lat II wojny światowej. Druga część książki składa się ze wspomnień byłych harcerzy. Niektóre z nich wygłoszone zostały na konferencji. I wreszcie trzecia część książki. Ta najważniejsza. Jest ona zapisem autentycznej dyskusji, jaka zaistniała podczas trwania konferencji. Zawiera wiele ważnych informacji, świadectw i znakomicie oddaje atmosferę spotkania.

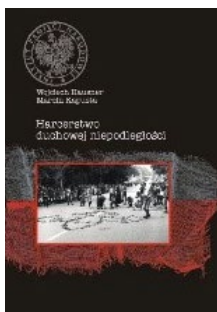
Wojciech Hausner, Marcin Kapusta, współpraca Maria Konieczna,
Epizody harcerskiej konspiracji niepodległościowej
na ziemi krakowskiej 1944–1953, Kraków 2014, 357 s.,
ISBN 978-83-7730-118-0

Aktywność środowisk młodzieżowych w latach czterdziestych i pięćdziesiątych XX w. pozostaje zagadnieniem trudnym, ale ciekawym naukowo. Szczególnie interesująca jest działalność organizacji i grup harcerskich o orientacji niepodległościowej. Wyróżniał je przede wszystkim wpływ harcerskiej formacji wychowawczej zarówno na strukturę, jak i na poszczególnych uczestników konspiracji.

W literaturze przedmiotu omawiającej dzieje harcerstwa ziemi krakowskiej, zwłaszcza zaś działania podejmowane wobec niego przez komunistyczny aparat represji, brakuje edycji źródłowych ukazujących skalę i zakres tego zjawiska.

Starając się temu zaradzić, autorzy opracowania wybrali dokumenty dotyczące najciekawszych i najbardziej reprezentatywnych organizacji harcerskich, dokonali ich analizy oraz opisu w kontekście historycznym.

 zobacz
więcej

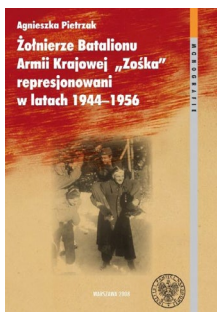
Wojciech Hausner, Marcin Kapusta,
Harcerstwo Duchowej Niepodległości. Duszpasterstwo harcerskie
w dokumentach Służby Bezpieczeństwa i archiwaliach środowisk
harcerskich 1983–1989, Kraków 2009, 351 s.,
ISBN 978-83-61033-25-7

Książka została podzielona na dwie części. Pierwsza, będąca opracowaniem dotyczącym duszpasterstwa harcerskiego jako drogi powrotu do idei służby Bogu, Polsce i bliźnim, została przygotowana przez Wojciecha Hausnera. W części tej omówiono problematykę sporu ideowego, jaki toczył się w latach 1956–1982 w Związku Harcerstwa Polskiego, a dotyczył wychowania religijnego. Omówiono także powstanie i działalność Duszpasterstwa Harcererek i Harcerzy oraz represje, jakie spotykały „niepokorne” środowiska harcerskie będące pod stałą obserwacją Służby Bezpieczeństwa. Osobny rozdział został poświęcony „Białej Służbie” w 1983 r. i 1987 r., a także działaniom SB ukierunkowanym na rozpracowywanie środowisk harcerskich i instruktorów w niej uczestniczących.

W części drugiej, będącej edycją źródłową, opracowaną przez Marcina Kapustę, prezentowane są, w większości zupełnie nieznane, dokumenty z archiwum Instytutu Pamięci Narodowej, a także archiwum Ruchu Harcerskiego Rzeczypospolitej. Do książki dołączono płytę CD zawierającą kilkadziesiąt unikatowych fotografii dotyczących działalności „niepokornego” harcerstwa, a także reprodukcje wszystkich dokumentów prezentowanych w książce.

Pozycja została wydana we współpracy z Towarzystwem Naukowym „Societas Vistulana”.

 zobacz
więcej

Agnieszka Pietrzak,
Żołnierze Batalionu
Armii Krajowej „Zośka”
represjonowani
w latach 1944–1956
Warszawa 2008, 168 s. (seria „Monografie”, t. 44),
ISBN 978-83-6046-492-2

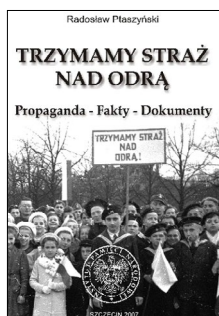
W latach 1944–1956 aresztowano i uwięziono trzydziestu siedmiu żołnierzy Batalionu Armii Krajowej „Zośka”. Aresztowania kilku z nich wiązały się z ich indywidualną działalnością w pierwszych latach powojennych, natomiast trzydziestodwuosobowa grupa byłych zośkowców została zatrzymana w zorganizowanej akcji i oskarżona o działalność konspiracyjną zmierzającą do zmiany ustroju w Polsce. Książka ta przedstawia ich losy.

Jej podstawą źródłową są głównie relacje żołnierzy oddziału oraz dokumenty przez nich udostępnione, a także archiwalia znajdujące się w zasobie Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej. Do książki dołączono bezpłatny dodatek: płytę DVD ze spektaklem TVP „Pseudonim Anoda”.

 zobacz
więcej

Publikacje
IPN
o harcerstwie

książki cz. 4

Radosław Ptaszyński, *Trzymamy Straż nad Odrą.*
Propaganda – Fakty – Dokumenty,
Szczecin 2007, 176 s., ISBN 978-83-612-3300-8

Publikacja przybliży mało znany i budzący kontrowersje fragment powojennej historii Szczecina. Uroczystości z kwietnia 1946 r., zorganizowane pod hasłem „Trzymamy Straż nad Odrą”, zostały ukazane począwszy od ich genezy, poprzez przebieg, do konsekwencji, zaś kontekst ogólnopolski stanowi ich tło. Autor podjął także próbę wyjaśnienia tajemnicy śmierci harcerek – uczestniczek uroczystości. Publikacja zawiera dokumenty oraz wiele zdjęć. Dołączono również płytę z prezentacją multimedialną i audycją dokumentalną autorstwa Aliny Głowackiej.

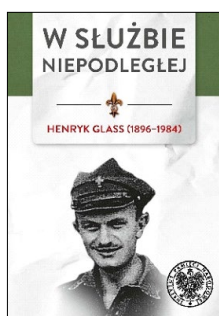
 zobacz
więcej

Andrzej Jarosław Puliński,
Uczestnicy konspiracji uczniowskiej w województwie
białostockim w latach 1947–1956. Informator personalny,
Białystok 2020, 238 s., ISBN 978-83-8229-027-1

KW pierwszej części książki zaprezentowano uwarunkowania, przesłanki i motywacje, jakimi kierowali się młodzi ludzie przy zakładaniu tajnych związków o charakterze antykomunistycznym lub wstępowaniu do nich. Wskazano na inspiracje wpływające z przekonań religijnych, wartości patriotyczne wyniesione z domów rodzinnych, ideały promowane wśród członków Związku Harcerstwa Polskiego, a także motywy charakterystyczne dla okresu dojrzewania – chęć przeżycia przygody czy też buntu przeciw zastanym uwarunkowaniom społecznym. Druga, zasadnicza część książki zawiera ułożony alfabetycznie słownik biograficzny uczestników działalności konspiracyjnej.

 zobacz
więcej

W służbie Niepodległej. Henryk Glass (1896–1984),
opracowanie: Karol Sacewicz, Olsztyn 2019, 50 s.,
ISBN 978-83-8098-646-6

Publikacja nie jest przeznaczona do sprzedaży.

„Henryk Stanisław Glass ps. »Chudy Wilk«, »Mieczysław Wolski«, »Martel«, »Stanisław Jankowski« – powiedziec o nim niezłomny patriota, wychowawca młodzieży, instruktor harcerski, żołnierz, antykomunista, konspirator, mistrz ucieczek, publicysta, doktor nauk politycznych, mąż, kochający ojciec to *de facto* nie powiedziec nic, to wciąż będzie za mało. Była to bowiem postać nietuzinkowa, która całym życiem pełniła służbę Bogu i Polsce. O nim i o jego walce właśnie o Wielką Polskę, tj. wolną, niepodległą i suwerenną, będzie tych kilka słów...” (fragm. wstępu)

 pobierz

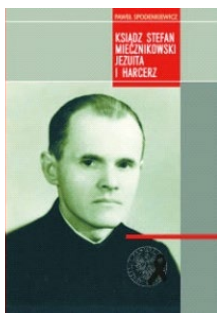
Do broszury dołączona jest płyta CD.

Audycji znajdującej się na niej można posłuchać na stronie Radia Olsztyn. Są tam również audycje poświęcone sylwetkom Olgi Drahonowskiej i Andrzeja Małkowskiego, Aleksandra Kamińskiego, Stanisława Sedlaczka, Tomasza Strzembosza, Andrzeja Romockiego oraz opowiadające o Akcji Stamm.

 zobacz
więcej

Publikacje
IPN
o harcerstwie

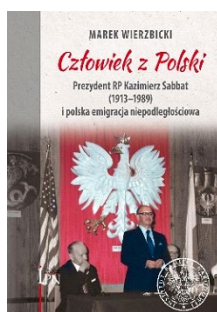
książki cz. 5

Paweł Spodenkiewicz,
Ksiądz Stefan Miecznikowski, jezuita i harcerz,
Łódź 2010, 191 s. + zdjęcia, ISBN 978-83-929304-5-7

Książka jest zwięzłą biografią o. Stefana Miecznikowskiego SJ (1921–2004) – kapłana, duszpasterza, organizatora pomocy charytatywnej i harcerza, działającego kolejno w Nowym Sączu, Lublinie, Kaliszu i Łodzi. Okres największego oddziaływania tego jezuita to czasy stanu wojennego, kiedy kierował on w Łodzi Ośrodkiem Pomocy dla Internowanych i ich Rodzin. Autor ujawnia wiele nieznanych faktów z życia swojego bohatera i osadza je na tle powojennych dziejów Kościoła, Towarzystwa Jezusowego i harcerstwa. Książka powstała w Oddziałowym Biurze Edukacji Publicznej IPN w Łodzi i jest oparta na źródłowych badaniach m.in. w archiwum Prowincji Wielkopolsko-Mazowieckiej Jezuitów w Warszawie, Instytutu Pamięci Narodowej i Archiwum Państwowego w Łodzi.

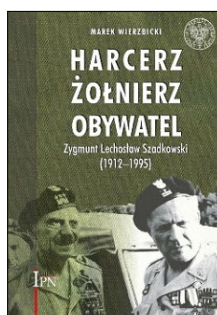
 zobacz
więcej

Marek Wierzbicki,
Człowiek z Polski. Prezydent RP Kazimierz Sabbat (1913–1989)
i polska emigracja niepodległościowa,
Lublin–Warszawa 2019, 176 s., ISBN 978-83-8098-636-7

Publikacja jest próbą zarysowania biografii Kazimierza Aleksandra Sabbata, przedostatniego prezydenta RP na Uchodźstwie, ukazującej zarówno jego dokonania na niwie publicznej, jak i życie prywatne. Książka ma charakter popularnonaukowy, a jej treść i forma zostały przygotowane z myślą o dotarciu do szerszego grona czytelników, przede wszystkim młodzieży.

 zobacz
więcej

Marek Wierzbicki,
Harcierz, Żołnierz, Obywatel.
Zygmunt Lechosław Szadkowski (1912–1995),
Lublin 2016, 255 s., ISBN 978-83-7629-963-1

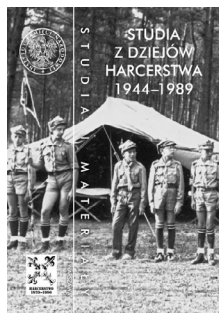
Oddawana do rąk czytelników książka ma zrekonstruować ścieżki życia Zygmunta Lechosława Szadkowskiego – polskiego działacza politycznego, harcerskiego i społecznego okresu II wojny światowej oraz emigracji politycznej po 1945 r. Mimo niewątpliwych osiągnięć i zasług postać Szadkowskiego była i jest – poza niewielkim środowiskiem londyńskim, gdzie przez długie lata żył i pracował – właściwie nieznaną, na co złożyła się przede wszystkim polityka władz komunistycznych konsekwentnie przemilczających lub zniechęcających działalność emigracji niepodległościowej po II wojnie światowej. Dlatego celem tej biografii, będącej pierwszym szerszym opracowaniem losów Zygmunta Szadkowskiego, jest ocalenie od zapomnienia i wydobyć na światło dzienne jego dokonania, ukazanie jego roli w ważnych wydarzeniach i przemianach dwudziestowiecznej Polski. Opisuując jego dzieje, pragnę przypomnieć losy tysięcy polskich emigrantów politycznych, którzy po zakończeniu II wojny światowej wybrali życie poza granicami ojczystego kraju w proteście przeciwko sowieckiej dominacji w Polsce.

Publikacja w ramach centralnego projektu badawczego IPN „Polska emigracja polityczna 1939–1990”.

 zobacz
więcej

Publikacje
IPN
o harcerstwie

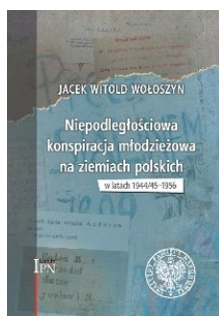
książki cz. 6

Studia z dziejów harcerstwa 1944–1989,
pod red. Marka Wierzbickiego, Warszawa 2009, 248 s.
(seria „Studia i Materiały”, t. 15), ISBN 978-83-7629-053-9

„Celem niniejszej książki, która ma charakter wydawnictwa seryjnego, aczkolwiek nie periodycznego, jest ukazanie, na tle całego splotu stosunków społecznych i politycznych panujących w tamtej epoce, funkcjonowania harcerstwa w okresie rządów komunistycznych [...]. Motywem przewodnim kolejnych publikacji opatrzonych tym tytułem będą relacje między władzą komunistyczną a harcerstwem, stanowiące fragment stosunków między władzą a społeczeństwem w PRL. Autorzy próbują spojrzeć na dzieje ruchu harcerskiego od dołu, przez pryzmat doświadczeń niewielkich środowisk (drużyn, szczepli) oraz pojedynczych osób, a więc nie tylko z perspektywy ogólnopolskiej, centralnego szczebla władzy, która nie pozwala na dostrzeżenie wielu niuansów społecznej, codziennej historii harcerstwa (i szerzej – społeczeństwa) w Polsce Ludowej. [...] Bazę źródłową niniejszej pracy stanowią między innymi dokumenty oficjalnych władz ZHP, poszczególnych drużyn i szczepli oraz struktur partyjnych i administracyjnych, przechowywane w archiwach państwowych i poszczególnych jednostek harcerskich. Odrębną kategorią jest dokumentacja aparatu bezpieczeństwa PRL zgromadzona w zbiorach Instytutu Pamięci Narodowej, [...] wykorzystano także liczne wspomnienia i relacje świadków wydarzeń oraz literaturę przedmiotu”.

Fragment wstępu Marka Wierzbickiego

Jacek Witold Wołoszyn,
Niepodległościowa konspiracja młodzieżowa
na ziemiach polskich w latach 1944/45–1956,
Lublin–Warszawa 2019, 680 s., ISBN 978-83-8098-645-9

Praca zawiera analizę zjawiska konspiracji młodzieżowej. Podziemne organizacje tworzone przez młodzież zostały omówione jako małe grupy społeczne, przejawy opozycji politycznej oraz ruchu politycznego *in statu nascendi*. Książka stanowi uzupełnienie wiedzy o losach i wyborach dokonywanych przez młodych ludzi, kontynuujących sięgającą XIX w. tradycję młodzieżowego oporu.

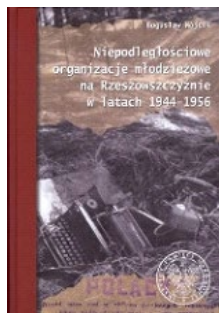
Jacek Wołoszyn, Zapomniane ogniwo.
Konspiracja młodzieżowa na ziemiach polskich 1944–56,
Warszawa 2019, 72 s., ISBN 978-83-8098-833-0
Publikacja nie jest przeznaczona do sprzedaży.

Organizacje młodzieżowe powstawały niezależnie od formacji związanych z AK, DSZ, Zrzeszeniem „WiN” i NSZ (podziemnym dorosłym). Brakowało im również autorytetu Polskiego Państwa Podziemnego i centralnego kierownictwa, które koordynowałoby ich działalność w skali ogólnopolskiej. Młodzi ludzie stworzyli bowiem wiele pojedynczych i niepowiązanych ze sobą grup. Mimo tych wszystkich zastrzeżeń tajne związki młodzieżowe stanowiły integralną część II konspiracji niepodległościowej (powojennej). Jej uczestników łączyła bowiem mentalna więź. Przyświecały im te same cele: przekonanie społeczeństwa do kontynuowania oporu i obrony własnego systemu wartości. Zasadniczym jednakże zadaniem było odzyskanie niepodległości, rozumianej jako warunek restytucji wolności osobistej. Konspiratorzy dzielili także wspólny los bezskutecznej, w sensie ogólnym, walki z systemem. Pracownicy UB stosowali wobec nich ten sam rodzaj represji: tropienie, śledztwa i wysokie wyroki, do kary śmierci włącznie.

Publikacje
IPN
o harcerstwie

książki cz. 7

Bogusław Wójcik, *Niepodległościowe organizacje młodzieżowe na Rzeszowszczyźnie w latach 1944–1956*, Rzeszów 2009, 512 s., wkładka zdjęciowa 16 s., ISBN 978-83-7629-047-8

W książce zgromadzone zostały materiały obrazujące działalność młodzieżowych organizacji niepodległościowych na Rzeszowszczyźnie w latach 1944–1956. Młodzieńczy idealizm oraz postawa buntu wobec terroru „władzy ludowej” i prób sowietyzacji społeczeństwa polskiego doprowadziły w tym czasie do powstania organizacji lub grup o różnym stopniu formalnego powiązania i jasności programowej. W większości opisanych przypadków ich działalność sprowadzała się do akcji propagandowych, walki o zachowanie kultury i tożsamości narodowej oraz przygotowań do udziału w kolejnej wojnie światowej. Wniosek ten potwierdzają prezentowane dokumenty programowe poszczególnych organizacji młodzieżowych.

 zobacz
więcej

KOMIKSY:

Publikacje
IPN
o harcerstwie

komiksy cz. 1

Tomasz Gałwiaczek, Damian Banasz, *Niepokorni. Podziemna organizacja harcerska „Jednostka Sokołów”*, Wrocław 2019, 48 s.

Komiks wraz z filmem prezentują historię konspiracyjnej organizacji harcerskiej „Jednostka Sokołów”, działającej w powiecie oławskim w latach 1950–1951. Powstała ona jako wyraz oporu przeciwko przymusowej kolektywizacji wsi i stalinizacji życia w Polsce. Przejawem jej działalności była praca samokształceniowa, podejmowanie akcji ulotkowych i plakatowych oraz gromadzenie broni w przypadku konieczności podjęcia zbrojnej walki z systemem komunistycznym w Polsce. Na przełomie lat 1951–1952 organizacja ta została rozbita przez funkcjonariuszy UB, a jej członkowie aresztowani i skazani na kary więzienia lub obozu dla młodocianych więźniów politycznych w Jaworznie.

Komiks przedstawia harcerzy „Jednostki Sokołów” w latach 1950–1952, natomiast w filmie zaprezentowano wspomnienia bohaterów przywołujących po latach dramatyczne wydarzenia z czasów ich młodości.

Wydawnictwo przeznaczone jest do celów edukacyjnych i wydawane będzie nieodpłatnie zainteresowanym placówkom oświatowym.

Więcej informacji – [Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej, Wrocław](#), ul. Długosza 48, tel. 71 326 97 66, fax 71 326 97 40.

Tomasz Wilczkiewicz, *Walczny Tadzio*, Łódź 2019, 28 s.

Komiks upamiętnia postać Tadeusza Jeziorowskiego, przedstawiciela pokolenia, które z bronią w ręku, często za cenę życia, musiało walczyć o niepodległość Rzeczypospolitej. Jeziorowski zapisał się w historii jako bohaterski obrońca Płocka w wojnie polsko-bolszewickiej, najmłodszy odznaczony Krzyżem Walecznych, oraz pilot poległy w Ksawerowie pod Łodzią w walce z Luftwaffe podczas Kampanii Polskiej 1939 roku.

Komiks bezpłatnie dystrybuowany w szkołach i placówkach kulturalnych Łodzi oraz Płocka.

Do pobrania [wersja cyfrowa komiksu](#) i [ćwiczenia dydaktyczne](#):

 zobacz
więcej

Publikacje
IPN
o harcerstwie

komiksy cz. 2

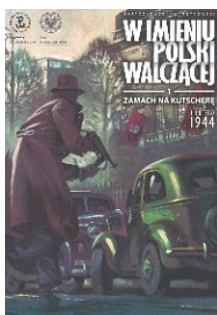

Akcja pod Arsenalem 26 marca 1943,
scenariusz Sławomir Zajączkowski,
rysunki Krzysztof Wyrzykowski,
koncepcja serii, wkładka historyczna i konsultacja historyczna
Kazimierz Krajewski, Tomasz Łabuszewski,
Warszawa 2015, 52 s.

Marzec 1943 r. Gestapo celnie uderza w warszawskie Szare Szeregi. W ręce Niemców wpada najpierw dowódca hufca praskiego pfm. pchor. Henryk Ostrowski „Heniek”, a po kilku dniach – dowódca hufca „Południe” pfm. pchor. Jan Bytnar „Rudy”. Czy złapani i katowani w siedzibie gestapo przy Al. Szucha harcerscy konspiratorzy będą mieli szansę na przeżycie? Czy zostaną pozostawieni własnemu losowi? Na pomoc aresztowanym ruszają koledzy i przyjaciele z Grup Szturmowych Szarych Szeregów z Tadeuszem Zawadzkim „Zośką”, Aleksym Dawidowskim „Alkiem” i Janem Rodowiczem „Anodą” na czele. Są gotowi poświęcić życie. Organizują akcję odbicia aresztowanych w biały dzień, w centrum miasta.

[↑](#) zobacz
więcej

Zamach na Kutschere,
scenariusz Sławomir Zajączkowski,
rysunki Krzysztof Wyrzykowski,
koncepcja serii, wkładka historyczna i konsultacja historyczna
Kazimierz Krajewski, Tomasz Łabuszewski,
Warszawa 2012, 56 s.

Listopad 1943. W okupowanej Warszawie masowo giną rozstrzeliwani w ulicznych łapankach mieszkańcy. Nie wiadomo, kim jest tajemniczy dowódca policji i SS, stojący za rozkazami o masowych egzekucjach. Dowódca Armii Krajowej wydaje rozkaz ustalenia jego personaliów i likwidacji zbrodniarza.

Zadanie to otrzymują: szef wywiadu Kompanii Dyspozycyjnej „Pegaz” Kedywu Komendy Głównej AK „Rayski” (Aleksander Kunicki) oraz młodzież z I plutonu „Pegaza”, dowodzona przez „Lota” (Bronisław Pietraszewicz).

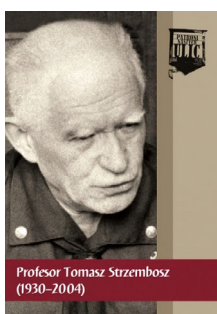

[↑](#) zobacz
więcej

SERIA „PATRONI NASZYCH ULIC”:

Publikacje
IPN
o harcerstwie

„Patroni
naszych ulic”
cz. 1

Profesor Tomasz Strzembosz (1930–2004)

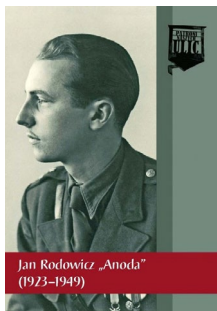
Autor: MAREK WIERZBICKI 2014

[↑](#) pobierz

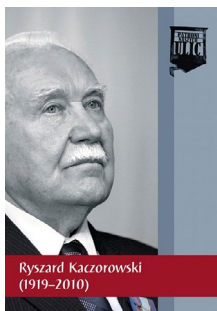
Publikacje
IPN
o harcerstwie

„Patroni
naszych ulic”
cz. 2

Jan Rodowicz „Anoda” (1923–1949)

Autor: EWA CELIŃSKA-SPODAR 2015

Ryszard Kaczorowski (1919–2010)

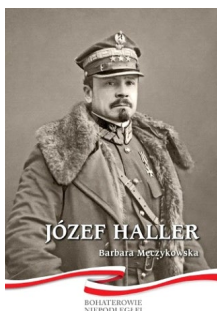
Autor: JAN JERZY MILEWSKI 2015

SERIA „BOHATEROWIE NIEPODLEGŁEJ”:

Publikacje
IPN
o harcerstwie

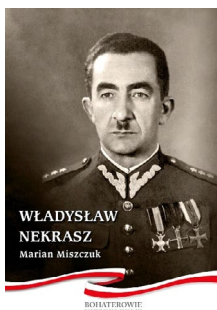
„Bohaterowie
Niepodległej”
cz. 1

Józef Haller

Autor: BARBARA MĘCZYKOWSKA 2020

Broszura przedstawia szczegóły wychowania patriotycznego przyszłego generała, zdobywania przezeń wykształcenia, kolejne etapy kariery wojskowej, a także jego aktywność społecznikowską. Ukoronowaniem tych działań jest Błękitna Armia i zaślubiny Polski z morzem, a następnie Armia Ochotnicza. Jest też mowa o niełatwym okresie dwudziestolecia międzywojennego i późniejszym życiu na uchodźstwie.

Władysław Nekrasz

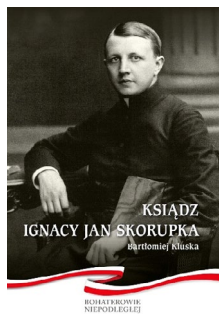
Autor: MARIAN MISZCZUK 2020

Był współzałożycielem, a potem komendantem polskiego skautingu na Rusi. Uczestniczył w walkach o odzyskanie przez Polskę niepodległości, a następnie w wojnie 1920 r. Ukończył studia rolnicze i w tej dziedzinie pracował w wolnej Polsce. W 1939 r. walczył w wojnie obronnej. Wzięty do niewoli przez Sowieców, został zamordowany w Charkowie wiosną 1940 r.

Publikacje
IPN
o harcerstwie

„Bohaterowie
Niepodległej”
cz. 2

Książ Ignacy Jan Skorupka

Autor: BARTŁOMIEJ KLUSKA 2020

Legendarny bohater wojny polsko-bolszewickiej, który zginął w bitwie pod Ossowem 14 VIII 1920 r., towarzysząc w walce żołnierzom broniącym Warszawy przed Armią Czerwoną.

 [pobierz](#)

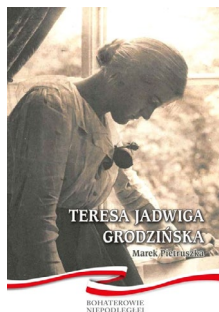
Harcerze w wojnie polsko-bolszewickiej

Autor: TOMASZ SIKORSKI 2020

W początku stycznia 1919 r., kiedy okupacyjne wojska niemieckie przekazywały Armii Czerwonej Wilno, harcerze zgrupowani w oddziałach Samoobrony Wileńskiej wcielonych do odrodzonego w listopadzie Wojska Polskiego starli się z bolszewikami. Był to najprawdopodobniej pierwszy bój harcerzy w tej wojnie. Kiedy latem 1920 r. wojna z bolszewikami weszła w rozstrzygającą fazę, Naczelnictwo ZHP zarządziło powszechną mobilizację harcerstwa. W regularnych oddziałach Wojska Polskiego oraz w pułkach Armii Ochotniczej walczyło około 9 tys. harcerzy żołnierzy. Młodszy harcerze oraz harcerki masowo stawili się

w służbach pomocniczych, aby pełnić funkcje sanitariuszy, gońców, pocztowców i wiele innych. Ich liczba szacowana jest na 15 tys.

 [pobierz](#)

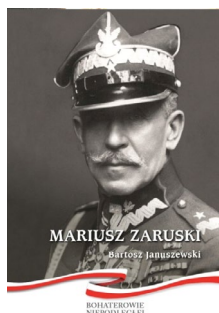

Teresa Jadwiga Grodzińska

Autor: MAREK PIETRUSZKA 2020

Bohaterka była ochotniczką w wojnie polsko-bolszewickiej, sanitariuszką 4. Pułku Piechoty Legionów. Podczas walk pod Hrubieszowem wykazała się ogromną wytrzymałością i hartem ducha, pracując z ogromnym poświęceniem. 1 września 1920 r. trafiła do niewoli i została brutalnie zamordowana przez bolszewików. Odznaczona Krzyżem Srebrnym Orderu Virtuti Militari.

 [pobierz](#)

Mariusz Zaruski

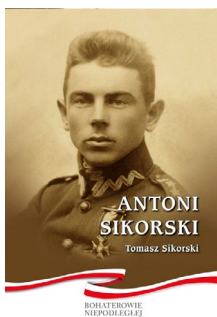
Autor: BARTOSZ JANUSZEWSKI 2020

Niewątpliwe zasługi Zaruskiego z okresu walk o niepodległość i granice okazały się zaledwie wstępem do jego osiągnięć na innych polach – w Polsce Odrodzonej. Niepodległościowiec zdjął mundur, lecz nadal służył ojczyźnie – jako nieustrudzony społecznik, wychowawca i przyjaciel młodzieży. Lista aktywności, jakim poświęcał się w cywilu, przedstawia się imponująco: podróżnik, fotografik, artysta malarz, pionier wyczynowego narciarstwa, autor wierszy i opowiadań, publicysta. Poczesne miejsce wśród jego pasji zajęły jednak wspinaczka górską i żeglarstwo.

 [pobierz](#)

Publikacje
IPN
o harcerstwie

„Bohaterowie
Niepodległej”
cz. 3

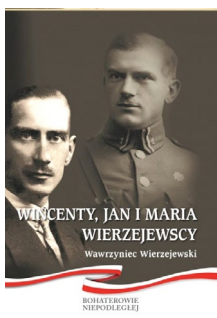

Antoni Sikorski

Autor: TOMASZ SIKORSKI 2019

W sierpniu 1914 r. wstąpił ochotczo do powstających Legionów Polskich. Po wojnie polsko-ukraińskiej i polsko-bolszewickiej został oficerem służby stałej w Wojsku Polskim. We wrześniu 1939 r. po raz kolejny objął na froncie dowództwo grupy operacyjnej. Mundur zdjął po 34 latach służby w 1947 r. jako podpułkownik. Był z krwi i kości oficerem II Rzeczypospolitej, wiele razy odznaczonym za bojowe czyny i umiejętności dowódcze.

 pobierz

Wincenty, Jan i Maria Wierzejewscy

Autor: WAWRZYNIEC WIERZEJEWSKI 2019

Maria, Jan i Wincenty Wierzejewscy kształtowali swoją tożsamość narodową i religijną poprzez wzorce wyniesione z domu rodzinnego. Ich rodzice, Franciszek Wierzejewski i Michalina z Majewskich, wywodzili się z małych wielkopolskich miasteczek, gdzie tradycja polska była szczególnie żywa i pielęgnowana przez miejscową społeczność.

 pobierz

Orlęta Przemyskie. obrońcy polskich kresów

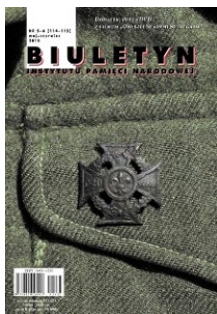
Autor: JACEK BŁŃSKI 2020

W ostatnich dniach października 1918 r. mieszkańcy Przemysła byli świadkami upadku monarchii austro-węgierskiej. W ich sercach powstała nadzieja na odrodzenie po latach niewoli najjaśniejszej Rzeczypospolitej pod berłem dynastii Habsburgów. Oprócz dorosłych działaczy polskich organizacji niepodległościowych i oficerów Legionów do boju w obronie polskiego Przemysła przygotowywali się uczniowie – Orlęta Przemyskie.

BIULETYNY IPN:

Publikacje
IPN
o harcerstwie

biuletyny IPN
cz. 1

„Biuletyn IPN” nr 5–6/2010

Numer „Biuletynu IPN” związany ze stuleciem Harcerstwa. Dzieje skautingu, który w Polsce szybko przybrał nazwę „harcerstwo” (odniesienie do polskiej tradycji – harcerz to rycerz mogący harcować, harcownik, mający prawo walczyć na przedpolu przed bitwą na oczach wojsk) od 1910 r. do lat dziewięćdziesiątych połączono w tym numerze z dziejami młodzieżowych organizacji konspiracyjnych.

Do „Biuletynu IPN” dołączono bezpłatny dodatek płytę DVD z filmem „ONI SZLI SZARYMI SZEREGAMI”

 zobacz
więcej

 pobierz

Publikacje
IPN
o harcerstwie

biuletyny IPN
cz. 2

„Biuletyn IPN” nr 10/2001

W numerze m.in.:

Adam Dziurok – Stracenie gotartowickich harcerzy w 1942 roku
Grzegorz Baziur – Dwie konspiracje harcerskie
Grzegorz Tomasz Nawrot – Drużyna „Zawiszy”
Krzysztof Szwagrzyk – Jeden z dwudziestu dziewięciu
Jan Józef Wysocki – „Żołnierze w krótkich spodenkach” –
opowieść o samodzielnym
plutonie szturmowym „Huragan”

„Biuletyn IPN” nr 3/2001

W numerze m.in.:

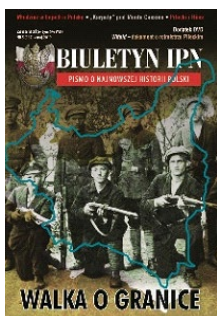
Sławomir Abramowicz – Młodzieżowe organizacje
antykomunistyczne w centralnej Polsce w latach 1945–1955
Łukasz Kamiński – Odważni, młodzi ludzie 1944–1989

„Biuletyn IPN” nr 6/2003

W numerze m.in.:

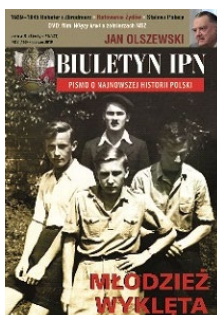
Marcin Kapusta – Esbeckie podchody

„Biuletyn IPN” nr 5/2019

W numerze m.in.:

Tomasz Sikorski – Bunt generała Żeligowskiego.
Harcerskie oddziały bojowe w wyprawie na Wilno
Ks. Jarosław Wąsowicz – Młodzież w walce o granice odrodzonej Polski

„Biuletyn IPN” nr 3/2019

W numerze m.in.:

Jacek Wołoszyn – Konspiracyjne organizacje młodzieżowe
Bartłomiej Noszczak – Mała wojna z czerwonym
Kajetan Rajski – Młodzi kontynuatorzy Polski Podziemnej
Michał Wenklar – Kolumbowie. Rocznik 30
Bogusław Wójcik – „Nie myślcie, że zdążacie uniknąć odpowiedzialności”.
Zmagania mieleckich harcerzy z komunizmem

WYSTAWY:

Publikacje
IPN
o harcerstwie

wystawy cz. 1

Bogu i Polsce. Harcerstwo niepokorne i niezależne w „Polsce Ludowej” (1945–1990)

Wystawa jest poświęcona dziejom harcerstwa w PRL, tj. od 1945 do 1990 roku. Jej celem jest przedstawienie losów polskiego harcerstwa w okresie po II wojnie światowej w państwie komunistycznym. Szczególny nacisk został położony na lata 1980–1989, kiedy niezależne od władz komunistycznych środowiska harcerskie odrodziły się, wysuwając postulat odnowy Związku Harcerstwa Polskiego w oparciu o tradycyjne harcerskie ideały. Pierwsza część wystawy, zatytułowana „Harcerstwo zniewolone”, ukazuje politykę władz komunistycznych wobec ZHP, jego zniszczenie w 1950 r., próby odrodzenia w 1956 r., a następnie podporządkowanie przez PZPR i przekształcenie w upolitycznioną, zbiurokratyzowaną organizację młodzieżową. Druga część pod tytułem „Harcerska „Solidarność” dotyczy zagadnienia środowisk, ruchów i organizacji harcerskich, powstałych na fali solidarnościowego buntu z sierpnia 1980 r. „Harcerstwo stanu wojennego” to kolejna część wystawy, w której przedstawione zostały losy niezależnego harcerstwa po 13 grudnia 1981 r., m.in. represje wobec instruktorów i drużyn. Część czwarta pt. „Niezależni” charakteryzuje działalność niezależnych organizacji harcerskich, a w szczególności ich udział w Białej Służbie (tzn. harcerskiej służbie porządkowej, sanitarnej i informacyjnej) w czasie pielgrzymek Jana Pawła II do Polski w 1983 i 1987 r., w ogólnopolskich zlotach harcerskich przeprowadzanych z okazji ważnych rocznic lub wydarzeń patriotycznych, pracach duszpasterstw harcerskich. Ostatnia część, czyli „Czas przełomu”, prezentuje zmiany w polskim harcerstwie w okresie transformacji ustrojowej 1989 r.

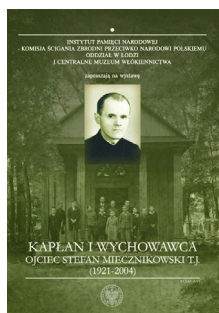
Materiały wykorzystane do niniejszej wystawy składają się z tekstów i ilustracji (zdjęć, dokumentów, czasopism, plaketek, odznak) z przewagą tych ostatnich. Zostały rozmieszczone na 25 panelach jednostronnych, zewnętrznych, tzn. rozmieszczonych na wolnym powietrzu.

Wystawę przygotowało:

Biuro Edukacji Publicznej Instytutu Pamięi Narodowej Oddział w Lublinie
Delegatura w Radomiu we współpracy ze Związkiem Harcerstwa Rzeczypospolitej

Scenariusz wystawy: Marek Wierzbicki (IPN)

Koncepcja plastyczna: Przemysław Ochnia

Kapłan i wychowawca. Ojciec Stefan Miecznikowski T.J. (1921–2004)

O. Stefan Miecznikowski (1921–2004) był znanym duszpasterzem, magistrem nowicjatu i organizatorem pomocy charytatywnej. Działał kolejno w Nowym Sączu, Lublinie, Kaliszu i Łodzi i wszędzie zdobył sobie reputację wybitnego wychowawcy i opiekuna duchowego. Autorzy wystawy dowodzą, że jego sukcesy na tym polu były w pewnej mierze skutkiem jego doświadczeń harcerskich. Część wystawy została poświęcona osobom, które znacząco wpłynęły na jego rozwój intelektualny, m.in. dh. Aleksandrowi Kamińskiemu, o. Stanisławowi Wawrynowi i o. Jerzemu Mirewiczowi. Szczególny nacisk położono na okres stanu wojennego, kiedy o. Stefan kierował w Łodzi Ośrodkiem Pomocy Uwięzionym, Internowanym i ich Rodzinom. Instytucja ta, działająca przy kościele oo. jezuitów, objęła opieką ok. 500 rodzin działaczy „Solidarności” i opozycji demokratycznej.

Autorami wystawy są: Grzegorz Nawrot (komisarz wystawy), Paweł Spodenkiewicz i Milena Romanowska (projekt plastyczny). Zdjęcia pochodzą m.in. z archiwum Prowincji Wielkopolsko-Mazowieckiej Jezuitów w Warszawie, Instytutu Pamięi Narodowej i Narodowego Archiwum Cyfrowego. Wystawa została otwarta 25 października 2011 r. w Centralnym Muzeum Włókiennictwa w Łodzi.

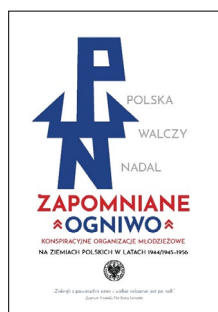
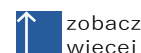
Trzymamy Straż nad Odrą – wystawa plenerowa

„W dniach 12–14 kwietnia 1946 r. przygotowano Dni Szczecina – zlot młodzieży pod hasłem »Trzymamy Straż nad Odrą«, który zgromadził ok. 50 tys. uczestników z całego kraju. Wśród nich dominowali harcerze. Program obchodów otwierano stwierdzeniem: »Celem uczczenia I rocznicy wyzwolenia Szczecina oraz zmanifestowania woli Narodu posiadania tego miasta Komitet Organizacyjny I Obchodu Trzymamy Straż nad Odrą organizuje następujące uroczystości«. Wydaje się, że był to główny i dominujący cel, co nie wyklucza wykorzystania imprezy także do doraźnych celów politycznych, w tym kampanii przed referendum zaplanowanym

na czerwiec 1946 r. czy wywarcia presji na Polskie Stronnictwo Ludowe. Obchody planowano jako cykliczne, organizowane corocznie w różnych miastach tzw. ziem odzyskanych”.

Ekspozycja składa się z 20 banerów o wymiarach 210x200 cm.

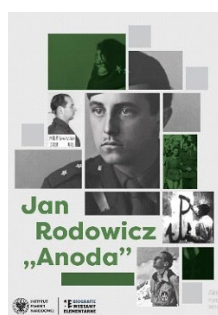
dr Radosław Ptaszyński

Zapomniane ogniwo. Konspiracyjne organizacje młodzieżowe na ziemiach polskich w latach 1944/1945–1956

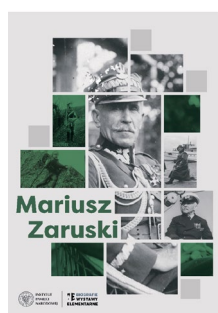
Wystawa przypomina nieznaną historię konspiracyjnych organizacji, które były tworzone spontanicznie i niezależnie przez młodzież w latach 1944/1945–1956. Szacuje się, że w tym czasie istniały przynajmniej 972 podziemne związki młodzieżowe, skupiające ok. 11 tys. członków. Zakładali je we wszystkich regionach uczniowie, studenci, młodzi robotnicy i chłopcy w wieku 14–21 lat. Przyświecały im te same cele: przekonanie społeczeństwa do kontynuowania oporu i obrony własnego systemu wartości. Zasadniczym jednakże zadaniem było odzyskanie niepodległości, rozumianej jako warunek restytucji wolności osobistej.

Projekt IPN ma na celu przypomnieć powojenną działalność członków młodzieżowego podziemia – tytułowego zapomnianego ogniwa w walce o niepodległość Polski z komunizmem.

Jan Rodowicz „Anoda”

Biograficzna wystawa elementarna przygotowana przez Biuro Edukacji Narodowej IPN. Opowiada o życiu i śmierci jednego z bohaterów Szarych Szeregów, żołnierza legendarnego batalionu AK „Zośka” por. Jana Rodowicza „Anody”. Przybliża jego działalność konspiracyjną, m.in. udział w słynnej akcji pod Arsenalem z 26 marca 1943 r., walkę w powstaniu warszawskim oraz aktywność w konspiracji antykomunistycznej w 1945 r. Przypomina także o jego tragicznej śmierci w areszcie MBP 7 stycznia 1949 r.

Mariusz Zaruski

Biograficzna wystawa elementarna „Mariusz Zaruski” została przygotowana przez Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej Instytutu Pamięi Narodowej w Gdańsku. W wystawie wykorzystano zdjęcia: Biblioteki Narodowej, Konsulatu Generalnego RP w Odessie, Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku, Muzeum Tatrzańskie w Zakopanem, Narodowego Archiwum Cyfrowego, Związku Harcerstwa Polskiego, książki Henryki Stępień Mariusz Zaruski. Opowieść biograficzna, domeny publicznej oraz zbiorów prywatnych Krzysztofa Dębskiego i Bartosza Januszewskiego. Partnerem wystawy jest Konsulat Generalny Rzeczypospolitej Polskiej w Odessie.

MATERIAŁY AUDIO-WIDEO:

Publikacje
IPN
o harcerstwie

materiały
audio-wideo

Bartłomiej Noszczak
Konspiracyjna utopia? Antykomunistyczny opór młodzieży w Warszawie 1944–1956, wykład z cyklu „Warszawskie wędrówki z historią”

 oglądaj

 zobacz
więcej

Film na podstawie komiksu
„Akcja pod Arsenalem”

 oglądaj

Film na podstawie komiksu
„Zamach na Kutschere”

 oglądaj

Seria: „90 sekund historii”

6 MAJA 1943 R. GESTAPO ARESZTOWAŁO
HM. FLORIANA MARCINIAKA

15 MARCA 1978 R. ZMARŁ
ALEKSANDER KAMIŃSKI

6 MAJA 1921 R. URODZIŁ SIĘ
JAN BYTNAR PS. „RUDY”

26 MARCA 1943 R. PRZEPROWADZONO
AKCJĘ POD ARSENAŁEM

20 MARCA 1942 R. W WARSZAWIE POJAWIŁ SIĘ
SYMBOL POLSKI WALCZĄCEJ

28 STYCZNIA 1903 R. URODZIŁ SIĘ
ALEKSANDER KAMIŃSKI

30 MARCA 1943 R. ZMARŁ
JAN BYTNAR PS. „RUDY”